

Попко М. С.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
Науковий керівник – к. п. н., доц. Карапузова І. В.

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНО СПРИЯТЛИВОГО ДОМАШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ПРИРОДНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

***Анотація.** В статті описано про екологічно сприятливе середовище для дітей дошкільного віку: з чого воно складається. Також автори описують завдання та принципи природного виховання та його важливість для дитини. Описані правила, яких необхідно дотримуватися батькам щоб створити екологічно сприятливе домашнє середовище.*

***Ключові слова:** екологічне середовище, екологічне виховання, дошкільний вік, домашнє середовище, природне виховання.*

Постановка проблеми. Основи екологічної культури дитини закладаються в період дошкільного віку, в цей час формується її ставлення до природи, виховується відповідальність про довкілля та його збереження. І тому, важливо, щоб період активного пізнання навколишнього світу, формування початкових уявлень про природу і суспільство був природним та ненав'язливим. Необхідно сформувати у дитини стійке бажання дізнаватися щось нове та досліджувати світ навколо неї, а от допомогти у цьому можуть безпосередньо батьки. Для цього їм потрібно не тільки розмовляти з дитиною і надавати різноманітну інформацію, а й створити екологічно сприятливе домашнє середовище. Створення такого середовища є одним із найважливіших кроків на шляху до екологічного виховання дитини.

Природне виховання – педагогічна теорія, яка вбачає мету виховання лише в тому, щоб слідувати за природним розвитком дитини. [7] В процесі такого виховання дитина може вільно розвиватися, досліджувати світ навколо неї і навчатися завдяки власному досвіду, а також слід приділити особливу увагу вихованню дитини відповідно до її інстинктів та потреб, які проявляються невимушеним шляхом. Однак, важливо розуміти, що природне виховання – це не повна відмова від усіх правил і обмежень.

Сформувати самостійну, творчу, відповідальну особистість, яка здатна до самореалізації та гармонійного співіснування з навколишнім світом – все це є головною метою такого виховання, а тому з'являються відповідні завдання, які ставляться перед батьками й вихователем: розвиток самостійності у дитини: самостійна дитина краще адаптується до нових умов, в неї розвивається критичне мислення та творчі здібності; підтримка природної цікавості: створити умови для дослідження, експериментування та пізнання світу; формування позитивного ставлення до навчання: варто перетворити навчання на захоплюючий і цікавий процес, який опиратиметься на гру та інтереси дитини; розвиток соціальних навичок: взаємодія дитини з іншими дітьми та дорослими, яка допомагає формуванню вміння співпрацювати та правильно вирішувати різні конфлікти; збереження фізичного та психічного здоров'я: забезпечення здорового способу життя,

достатньої фізичної активності та емоційного благополуччя дитини. Останнє завдання є обов'язковим. Батькам дуже важливо приділяти дитині багато уваги щоб вона знала, що її люблять і підтримують.

Аналіз останніх досліджень. Природне виховання має глибоке коріння в історії. Його ідеї можна знайти в працях видатних педагогів, таких як Жан-Жак Руссо, Йоганн Генріх Песталоцці, Ян Амос Коменський, Фрідріх Адольф Вільгельм Дістерв'ег, кожен з яких зробив важливий внесок у розвиток концепції природного виховання. З більш сучасних українських та світових педагогів часів СРСР та нашого сьогодення, також можна знайти видатних і дуже розумних людей, що використовують та підкреслюють важливість природного виховання для дітей. До прикладів можна навести таких особистостей : Русова Софія Федорівна український педагог; французенка Сесіль Лупан ; Василь Сухомлинський видатний український педагог; Марія Монтесорі та інші. Одна із заповідей видатного педагога Марії Монтесорі звучить так: « Дітей вчить те, що їх оточує. » [6].

Метою нашої статті – описати особливості екологічно сприятливого середовища для дітей дошкільного віку в умовах сім'ї.

Виклад основного матеріалу. За час всього історичного розвитку природного виховання дитини сформувалися його головні принципи:

1. Природовідповідність: виховання дитини повинно відбуватися відповідно до її віку та індивідуальним потребам.

2. Самодіяльність: дитина – це дуже активна особистість і вона сама обирає для себе заняття та діяльність. Важливо не заважати їй у цьому.

3. Свобода вибору: надання можливості для того, щоб дитина самостійно приймала певні рішення.

4. Повага до особистості: дитина це повноцінна особистість, а тому ставлення має бути як до рівноправного. Її думка дуже важлива і має завжди враховуватися.

5. Створення розвивального середовища: дитина має зростати у середовищі, що стимулює її пізнавальну активність і надихає на творчість та рухову активність.

6. Непрямий вплив: не потрібно нав'язувати дитині свої погляди та цінності, краще створити необхідні умови для її самостійного осмислення.

Саме дотримуючись цих правил та принципів дитина зможе розвиватися природньо та повноцінно. Якщо брати до прикладу видатних педагогів які спиралися на природне виховання то це буде Марія Монтесорі. Її педагогіка – це не просто метод навчання, а ціла філософія, яка базується на глибокому розумінні природних потреб та інтересів дитини. Педагогіка Монтесорі підходить для всіх дітей дошкільного віку, незалежно від їхніх особистісно-індивідуальних особливостей. Вона також допомагає діткам з особливими освітніми потребами й талановитим дітям, повною мірою розкрити свій потенціал. У педагогіці Монтесорі можна виділити такі базові та найважливіші основи, які потрібно враховувати при вихованні дітей дошкільного віку в сучасних умовах:

1) Самостійна діяльність: дитина – активний дослідник власного світу.

Вона обирає заняття, які її цікавлять, і виконує їх самостійно, отримуючи незабутній досвід.

2) Підготовлене середовище: клас Монтессорі – це особливий простір, обладнаний дидактичними матеріалами, які стимулюють різні сфери розвитку дитини: сенсорну, мовну, математичну, соціальну. Ї всі вони відповідають віковим та індивідуальним особливостям дітей.

3) Роль педагога: вчитель Монтессорі – це гість у світі дитини. Він спостерігає, направляє, але не втручається в її природний розвиток.

4) Свобода в межах: дитина має свободу вибору, але її діяльність обмежена правилами та порядком, які допомагають їй відчувати себе безпечно.

Саме підготоване середовище відіграє ключову роль у розвитку дитини. Його обладнано таким чином, що воно може задовольнити будь-які потреби дитини і просунути її на шляху до формування особистості. Перебуваючи у такому середовищі і активно вивчаючи його, дитина накопичує, поглиблює та вдосконалює свої знання для подальшого розвитку. Свобода та спокійне оточення дають дитині можливість жити і влаштовувати своє життя за власними внутрішніми законами і потребам. Також ще одним приклад є Ж. Ж. Руссо. Вільне виховання впливає з природного права кожної людини на свободу. Воно слідує за природою, допомагає їй. Систематичний виклад своєї педагогічної програми Руссо зробив у творі «Еміль, або про виховання» (1762). Центральним пунктом цієї програми виступає теорія природного, вільного виховання, де в центрі стоїть особистість дитини. Основними принципами педагогіки Руссо можна зазначити:

1) Природовідповідність: Руссо вважав, що виховання має відповідати природі дитини, її індивідуальним особливостям та потребам. Штучне прискорення розвитку, на його думку, шкідливе.

2) Свобода: Дитина має право на свободу вибору і дій в межах, встановлених природою. Вихователь має створювати умови для саморозвитку дитини, а не нав'язувати їй свої погляди.

3) Досвід: Руссо підкреслював важливість практичного досвіду. Дитина має пізнавати світ через власні дії та спостереження.

4) Негативне виховання: Замість прямих наказів і заборон, Руссо пропонував використовувати негативне виховання, тобто захищати дитину від шкідливих впливів і створювати умови для природного розвитку її моральних якостей.

5) Розвиток фізичних сил: Фізичне виховання, на думку Руссо, є основою для гармонійного розвитку особистості.

Основними факторами впливу на дітей Руссо вважав природу, людей та предмети оточуючого світу. Основне завдання виховання, яке здійснюється людьми і речами, полягає у тому, щоб узгодити свої впливи з природним розвитком дитини. Кожний педагог визначав свої методики природного виховання та розвитку дитини ідеї кожного з них були оригінальними та новаторськими для свого часу, а також використовуються й у нашому сьогоденні. Екологічно сприятливе домашнє середовище – простір, в якому у

дитини є можливість постійно та безпосередньо контактувати з природою, спостерігати за її змінами, пізнавати закони. Таке середовище розвиває у дитини любов до природи, почуття відповідальності за неї, а також бажання берегти і охороняти. Для створення такого осередку потрібно знати його основні складові:

1. Зелені куточки: вдома можуть бути кімнатні рослини, безпечні для дитини, невеличкий «город» на підвіконні, а також акваріум – все це допоможе дитині спостерігати за ростом і розвитком живих організмів, а також вести догляд за ними.

2. Екологічні іграшки: використовувати іграшки з натуральних матеріалів, наприклад, конструктори з дерева, м'які іграшки, а також ті, що стимулюють дослідницьку діяльність дитини.

3. Екологічні матеріали: використовуйте в побуті екологічно чисті матеріали, такі як: дерево, бавовна, льон тощо.

4. Сорткування сміття: організуйте вдома систему для сортування сміття, поясніть дитині наскільки цей процес важливий та необхідний.

5. Економія ресурсів: залучайте дитину до економії води, електроенергії, паперу.

6. Сімейні походи на природу: влаштовуйте спільні прогулянки в парк, ліс, на річку, адже це чудова можливість, щоб поспілкуватися з природою всією родиною.

7. Читання книг про природу: читайте різноманітні цікаві історії про тварин, рослин, природні явища, які допоможуть розширити кругозір вашої дитини та дадуть можливість зрозуміти природу.

8. Обговорення екологічних проблем: розмовляйте з дитиною про різні екологічні проблеми які існують у світі, адже вони допоможуть їй зрозуміти важливість охорони природи.

Зазначимо, що дитина бере приклад для наслідування з дорослих (батьки, вихователі), які її оточують. Тому, з народженням дитини батькам потрібно бути готовими кинути всі шкідливі звички та змінити свій звичайний стиль життя. Адже не можна вчити дитину робити правильно, а самим вчиняти неправильно, цим самим створювати для малюка протиріччя. Тому й існують певні правила для формування екологічно сприятливого домашнього середовища, яких слід дотримуватися: починайте з себе: будьте для дитини прикладом екологічно свідомої людини; робіть все разом: залучайте дитину до всіх домашніх справ, пов'язаних з доглядом за рослинами, тваринами, сортуванням сміття тощо. Перетворюйте навчання на гру: використовуйте ігри, загадки, пісні щоб зробити процес навчання цікавим і захоплюючим для вашого малюка; підтримуйте інтерес дитини: заохочуйте будь-які прояви інтересу дитини до природи, відповідайте на її запитання, допомагайте знаходити відповіді; співпрацюйте з закладом дошкільної освіти: обмінюйтесь досвідом з вихователями, організовуйте спільні екологічні заходи.

Висновки. Отже формування екологічно сприятливого домашнього середовища є одним з найважливіших аспектів природного виховання дітей дошкільного віку. Саме вдома дитина отримує перші знання про навколишній

світ, формує свої погляди та звички. Однак формування такого середовища є довготривалим процесом, який вимагає терпіння і систематичності, але результати будуть варті всіх ваших зусиль та часу. Дитина, яка росте в екологічно свідомому середовищі буде відповідальною та дбатиме про природу і майбутнє нашої планети. Тому важливість екологічного виховання дітей дошкільного віку не можна недооцінювати. Екологічно свідоме покоління є запорукою збереження нашої планети для майбутніх поколінь.

Список використаної літератури

1. Парасюк Л. В. Виховання екологічної компетентності дітей старшого дошкільного віку у ЗДО. URL: <http://lib.ndu.edu.ua/dspace/handle/123456789/3178>
2. Бєлих К. М. Екологічне виховання дітей дошкільного віку. URL: https://cusu.edu.ua/images/psiholog/kafedra_metodik_doshkiln_ta_pochatk_osviti/derj_atestac/17-03-2021/Belux_DOtaPO.pdf
3. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : Навчальний посібник. Київ: Вид-во Академвидав, 2004. 33 с.
4. Лисенко Н. В. Педагогіка українського дошкілля : Навчальний посібник. Київ: Вид-во Вища школа, 2006 113 с.
5. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : Навчальний посібник. Київ: Вид-во Академвидав, 2004. 49 с.
6. Всеосвіта Поради батькам. 19 заповідей Марії Монтессорі URL: <https://vseosvita.ua/blogs/porady-batkam-19-zapovidei-marii-montessori-35798.html>
7. Leksika Українська Радянська Енциклопедія. URL: https://leksika.com.ua/18580318/ure/prirodne_vihovannya

УДК 373.2.091.2:331.548

Скуйбід І. М.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Гнізділова О.А.

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

ФОРМУВАННЯ УЯВЛЕНЬ ПРО ПРОФЕСІЇ ДОРΟΣЛИХ У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У статті розглянуто процес формування уявлень про професії дорослих у дітей старшого дошкільного віку. Підкреслено значення ознайомлення дітей з професіями як ключового етапу їхнього соціального розвитку та становлення первинних трудових навичок. Окремо виділено роль організаційних форм і активних методів, таких як інтерактивні ігри, бесіди та екскурсії у стимулюванні інтересу до професійної діяльності дорослих. Описано ефективні педагогічні прийоми, які допомагають дітям усвідомити важливість праці.

Ключові слова: старший дошкільний вік, професії дорослих, методи виховання, трудове виховання.

Постановка проблеми. Формування уявлень про професії дорослих у дітей старшого дошкільного віку є важливим аспектом соціалізації, який впливає на розвиток їхнього світогляду, ціннісних орієнтацій та мотиваційних установок. У дошкільному віці діти активно досліджують соціальний світ, починаючи цікавитися ролями дорослих у суспільстві. Формування таких уявлень сприяє не тільки їхньому пізнавальному розвитку, а й допомагає